

**SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 12/2014 rd**

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om indexjusteringar för 2015 av pensioner och vissa andra förmåner samt till lagar om ändring av 2 § i lagen om folkpensionsindex och 9 § i lagen om utkomststöd

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 september 2014 regeringens proposition med förslag till lag om indexjusteringar för 2015 av pensioner och vissa andra förmåner samt till lagar om ändring av 2 § i lagen om folkpensionsindex och 9 § i lagen om utkomststöd (RP 153/2014 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

- konsultativ tjänsteman Pasi Pajula och konsultativ tjänsteman Minna Liuttu, social- och hälsovårdsministeriet
- ekonomisk expert Jukka Appelqvist, Pensionsskyddscentralen
- chefsmatematiker Jorma Jauhiainen, Folkpensionsanstalten
- aktuariechef Roman Goebel, Keva.

Sakkunniga

Utskottet har hört

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att det stiftas en lag om indexjustering av pensioner och vissa andra förmåner 2015. Enligt den föreslagna lagen höjs folkpensions- och arbetspensionsindex med avvikelse från gällande lagstiftning med 0,4 procent. Lagen gäller arbetspensioner och andra förmåner och belopp som är bundna till arbetspensionsindex. Ändringen gäller också folkpensioner och garantipensioner samt andra förmåner som justeras enligt folkpensionsindex eller som i övrigt är bundna till folkpensionsbeloppet. Sådana andra förmåner är bland annat handikappförmåner och fronttillägg samt grunddag-

penning, arbetsmarknadsstöd och barnförhöjning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa och utkomststöd. Höjningen gäller också grunderna för bestämmande av de förmåner som är bundna till folkpensionsindex, såsom gränsen för självriskandelen för bostadsbidrag och den årliga självriskandelen för läkemedelsersättningar. Propositionen innehåller dessutom ett förslag till ändring av lagen om utkomststöd. Det säkerställs att nivån på utkomststödet grunddel ökar i enlighet med den nivåförhöjning som föreskrivs i den permanenta lagstiftningen.

Den föreslagna ändringen av indexjusteringarna är avsedd att vara permanent och den kompenseras inte vid kommande justeringar av arbetspensionsindex och folkpensionsindex. Lagen om folkpensionsindex föreslås bli ändrad permanent så att den divisor som används vid uträkningen av folkpensionsindex ändras i överensstämmelse med den motsvarar den föreslagna ändringen. Genom ändringarna verkställs

statsrådets plan för de offentliga finanserna för 2015—2018.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2015 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2015. Ändringen av den divisor som används vid uträkning av folkpensionsindex avses dock träda i kraft först vid ingången av 2016.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Med hänvisning till de statsfinansiella skälen anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Med avseende på den befolkningsdel som har det ekonomiskt allra sämst ställt är det positivt att den sänkta indexhöjningen av utkomststödet kompenseras med en höjning av grunddelen. I övrigt anser utskottet det inte vara korrekt att orsaksbaserade förmåner i allt större

omfattning måste kompletteras med utkomststöd.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslagen utan ändringar.

Helsingfors den 8 oktober 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
medl. Johanna Jurva /saf
Laila Koskela /saf
Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /saml
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Lasse Männistö /saml
Hanna Mäntylä /saf

Mikael Palola /saml
Terhi Peltokorpi /cent
Hanna Tainio /sd
Anu Vehviläinen /cent
Ulla-Maj Wideroos /sv
Erkki Virtanen /vänst
ers. Kristiina Salonen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.

RESERVATION 1

Motivering

Vi sannfinländare ser med stor oro på det statsfinansiella läget. Det krävs åtgärder för att balansera upp ekonomin. Regeringens sparåtgärder och sparpolicy slår hårdast mot låginkomsttagarna, en grupp där många redan nu har svårt att klara sig ekonomiskt. Det kan vi sannfinländare inte gå med på.

Folkpensions- och arbetspensionsindex höjs med bara 0,4 och inte med 1,1 procent och det försämrar många köpkraft. Det är inte bara pensionerna som sjunker när indexhöjningen blir mindre. Också många andra förmåner är kopplade till indexet, exempelvis grunddagpenningen vid arbetslöshet, arbetsmarknadsstödet, handikappförmånerna, studiepenningen, barnhöjningen och fronttilläggen. Genom sänkningarna sparar den offentliga sektorn ungefär 125 miljoner euro, men allmänhetens köpkraft minskar med uppskattningsvis 230 miljoner euro. Köpkraften minskar alltså mer än vad man sparar in. En sådan åtgärd får inte ekonomin att återhämta sig. I stället får många låginkomsttagare se många livsviktiga slantar försvinna ur plånboken. Det är ansvarslost att inte höja indexet fullt ut. Nu låter regeringen de svaga i samhället betala för de fel den begått. Hur ansvarslös regeringens politik är framkommer också av att det inte finns några planer på att ersätta den uteblivna höjningen senare utan effekten ska vara bestående.

I den konstitutionella bedömningen av lagförslagen hänvisar regeringen till tidigare utlåtanden från grundlagsutskottet. Regeringen anser att till exempel det faktum att ändringsnivån motsvarar löneutvecklingen (GrUU 28/1992 rd) och att ändringen är obetydlig (GrUU 13/1995 rd) är av betydelse i sammanhanget. Vi i Sannfinländarna anser att det inte är hållbara argu-

ment. Pensionerna och andra förmåner har släpat efter den allmänna löneutvecklingen redan i många år trots att levnadskostnaderna har stigit drastiskt under samma tid. Vidare anser vi inte att effekterna är obetydliga. Dessutom anser vi att det är ansvarslost av regeringen att komma med en sådan proposition när det inte finns några handfasta konsekvensbedömningar av liknande förslag som fattats tidigare. De ökade levnadskostnaderna och effekterna av en rad skattebeslut är enligt vår mening mer än obetydliga när vi pratar om folks möjligheter att försörja sig. Fattigdomen har ökat kraftigt och den ökar ytterligare av de här besluten.

Dessutom anser vi det principiellt orättvist mot andra drabbade grupper att grunddelen till utkomststödet höjs, det vill säga att försämringen kompenseras. Man måste också notera att utkomststöd alltid ska var ett bidrag att ta till i alla sista hand. Att kompensera för det ger fel signal när vi talar om att avskaffa marginaleffekterna. Vi i Sannfinländarna motsätter oss i och för sig inte att grunddelen höjs, men vi kräver att en grupp av bidragstagare inte får särbehandlas i relation till andra bidragstagare.

Propositionen saknar en konsekvensbedömning med avseende på de bidragsbehövande. Likaså saknas en totalekonomisk bedömning. Vi i Sannfinländarna kritiserar beredningen i sin helhet och anser att indexet ska höjas fullt ut enligt den gällande lagstiftningen, det vill säga höjas med 1,1 procent.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen förkastar lagförslagen.

Helsingfors den 8 oktober 2014

Hanna Mäntylä /saf
Johanna Jurva /saf
Laila Koskela /saf

RESERVATION 2

Motivering

Regeringen föreslår att folkpensions- och arbetspensionsindex höjs med 0,4 procent 2015, vilket är ett avsteg från den permanenta lagstiftningen. Utan regeringens nedskärning hade indexet stigit med 1,1 procent nästa år.

Pensionsindexen för 2016 kommer att basera sig på det sänkta indexet så nedskärningseffekten blir bestående. Pensionsskyddscentralen bedömer att den exceptionella indexsänkningen kommer att ha bestående effekt, som minskar så småningom och försvinner helt först kring 2050.

Syftet med indexskyddet är entydigt: de årliga indexhöjningarna ska säkerställa köpkraften för de som lever på pension eller annan grundtrygghet. Det är ytterst ovanligt att en regering sänker pensionsindex, som finns inskriven i gällande lag. Åtgärden får pensionärer och stödtagare att tvivla på att vi har ett fungerande och rättvist socialt trygghetssystem.

Efter indexsänkningen vid ramförhandlingarna i våras gick regeringen vid budgetförhandlingarna i augusti in för att kompensera personer med låg och medelstor arbetspension med ett avdrag för pensionsinkomst. Men regeringen lämnade 110 000 personer med garantipension eller bara folkpension utan någon som helst kompensation för indexsänkningen. Också de, vars grundtrygghet är kopplad till folkpensionsindex får sin köpkraft kapad. Därför slår indexsänkningen mot till exempel grunddagpenningen vid arbetslöshet, arbetsmarknadsstödet, handikappbidraget, studiepenningen och fronttillägget. Grunddagpenningen sjunker bestående med 4,73 euro, folkpensionen med 4,28 euro och garantipensionen med 5,02 euro i månaden.

Däremot höjer regeringen grunddelen till utkomststödet med 1,1 procent enligt den perma-

nenta lagstiftningen. Regeringen ger helt fel signal, nämligen att de primära förmånerna försämraras och förmånerna avsedda som sista utväg höjs. Därmed bekräftar regeringen att marginal-effekterna är ett problem med utkomststödet.

Regeringens budgetbeslut behandlar inte alla pensionärer lika. Vid budgetförhandlingarna gick regeringen in för att kompensera personer med små och medelstora arbetspensioner med ett avdrag för pensionsinkomst. Däremot blev pensionärerna med de lägsta inkomsterna, alltså med garantipension eller folkpension, utan kompensation. Det är ett dåligt etiskt val av regeringen. Den inser inte att inkomstskillnaderna ökar bland pensionstagarna. Nu går regeringen medvetet in för att ytterligare särbehandla människor som lever på pension eller grundtrygghet.

Regeringens åtgärder är en stor besvikelse för dem som lever på garantipension. Före budgetförhandlingarna gav finansministern utfästelser om en pensionshöjning på tio euro för att kompensera indexsänkningen. Men när det var dags för förhandlingarna förbigick regeringen höjningen.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner ett uttalande.

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen säkerställer en grundtrygghet på tillräckligt hög nivå och lämnar en proposition till riksdagen om en höjning av garantipensionen i höst.

Helsingfors den 8 oktober 2014

Juha Rehula /cent
Anu Vehviläinen /cent
Terhi Peltokorpi /cent
Erkki Virtanen /vänst

Hanna Mäntylä /saf
Laila Koskela /saf
Johanna Jurva /saf

RESERVATION 3

Motivering

Alla pensioner under utbetalning ses årligen över med ett arbetspensionsindex, som bestäms utifrån löne- och prisnivån. Vidare ses en stor del av FPA-förmånerna årligen över med ett folkpensionsindex. I propositionen föreslår regeringen ett undantag, nämligen att pensionsindexen ska läggas på is 2015. Trots att vi har permanent lagstiftning tänker regeringen höja folkpensions- och arbetspensionsindex med bara 0,4 procent. Om priserna stiger mer än så minskar den köpkraft som pensionerna och förmånerna ger.

Åtgärden gäller alla pensioner, också de allra minsta. Dessutom ska ändringen gälla de förmåner som ses över enligt folkpensionsindex eller i övrigt är kopplade till folkpensionsindex. Det betyder att också bland annat handikappförmåner, arbetsmarknadsstödet, barnhöjningen och utkomststödet drabbas. Följaktligen slår åtgärden hårdast mot de fattiga och de låginkomstagare som använder merparten av inkomsterna till livsnödvändiga varor.

Vid ramförhandlingarna i mars 2014 godtog de fem andra partierna i regeringen Katainen att indexhöjningarna i sociala förmåner delvis sänks. Med det beslutet och sänkningen av barnbidragen avvek regeringen från skrivningen om att inte skära i de lägsta sociala förmånerna i sitt program. Vänsterförbundet kunde inte godta nedskärningarna och vi tvingades lämna regeringen.

Målet med indexskyddet för pensioner är att säkerställa köpkraften för pensioner och indexrelaterade förmåner. Den indragna indexhöjningen leder till att pensionärerna får ännu mindre köpkraft eftersom pensionerna, i synnerhet de allra minsta pensionerna, släpar efter den allmänna löneutvecklingen. I förlängningen försvåras återhämtningen eftersom inkomsterna i den allra lägsta inkomstgruppen vanligen går direkt till konsumtion.

Regeringen vill kompensera låg- och medelinkomsttagare för nedskärningen med ett skatteavdrag. Det är bra att man försöker kompensera, men modellen är komplicerad och förvirrande. Och det finns inga garantier för att de är rättvis. Dessutom bränner man flera miljoner på att verkställa avdraget.

Personer med de allra lägsta inkomsterna ska få kompensation genom att utkomststödet höjs. Utkomststödet är dock ingen förmån utan det ingår i socialvården. Det är ett bidrag i sista hand när övriga inkomster inte räcker till för det är livsnödvändigt. Samtidigt är utkomststödet kanske den värsta inkomst- och bidragsfällan i vårt sociala trygghetssystem. För att få stödet måste man varje månad lägga fram ett ingående klarläggande av alla inkomster och utgifter, sina egna och hela familjens. Därför måste grundtrygghetsförmånerna vara tillräckligt stora för att människor inte ska behöva förnedra sig och ansöka om utkomststöd i sista hand.

Men nu föreslår regeringen raka motsatsen. Grundtrygghetsförmånerna sänks medan allt fler måste ta till utkomststöd och blir beroende av stödet. Detta strider mot de viktigaste principerna i vår finländska socialpolitik. När Vänsterförbundet fortfarande var kvar i regeringen Katainen höjdes grundtrygghetsförmånerna med 120 euro och behovsprövningen av makens inkomster vid arbetsmarknadsstöd slopades för att minska fattigdomen och beroendet av utkomststöd. Nu tänker regeringen Stubb öppna portarna för nedskärningar i grundtryggheten och tvinga låginkomsttagarna att ansöka om utkomststöd i sista hand, vilket är förnedrande. Det kan Vänsterförbundet inte acceptera.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen förkastar lagförslagen.

Helsingfors den 8 oktober 2014

Erkki Virtanen /vänst